

համարս Լսուած բան է արդեօք որ ինքը՝
դերասանը, իւր անձին ծաղիկ նուիրէ։ Ա-
ղաման ինքզինքն զուրս ելած էր, կատ-
ղած որչափ կրնաս երեակայել, այնու-
հետե կ'ելնեն մարդը կը դատապարտեն,
կը քարկոծեն։ Ահ, բարեկամս Պօլիս զեղ-
արուեստի երկիր չէ ապահովապէս։

Չիլինկիրեան զբած է ինձ բառ առ բառ
իրեն գրածներդ, և խնդրեմ է որ իւր բա-
րեներն քեզի հաղորդեմ։

Վանիցս խօսքդ կ'ընենք, քանիցս Թո-
ղած պարտադ կ'ստուգենք։ Դու, մանրդ
ազնիւ և առաքինի, վիճակուած ես աշ-
խարհիս տառապանքը ճանաչելու, բայց
հոգւովդ և վարմունքովդ անոնց յաղթա-
հարելու և մեծնալու։ Մ'արդու՞թիւնը ա-
ղորմելի բովանդակութիւն մ'է ամէն տե-
սակ չար բոյսերու, որոնց մէջ ազնիւները
իրբէ լոյս կը փայլին գիշերուան մէջ։

Տօրինի հաղորդեցի ուզածդ՝ այսինքն
մամբ Աին միջոցները նուազել և զքեզ
յիշելու։ Ուրով յանձն առաւ. ջերմ բա-
րեններ կը մատուցանէ քեզ։

Յուսամ որ ամուսնոյս նամակն ընդու-
նեցար։ — Ես քանի մ'օր անհանգիստ էի,
արդ զրեթէ ապացինած եմ։ — Թորոսեան
Լեֆէնտին այսօր մեզ եկաւ յայցելութիւն,
բարեներդ հաղորդեցի իրեն, և ի փոխա-
րէն իրենները կը հաղորդեմ քեզ։

Կը մաղթեմ որ կատարեալ յաջողու-
թիւն ունենաս փութ-թագունւոյն հետ,
միայն թէ այդ գործէն շլանալովդ սին
երազներ չ'ընես բանաստեղծական երեա-
կայութեամբդ. դրական մարդ եղիր, լաւ
հաշուէ, լաւ կըռէ։

Միշտ նոյն բարեկամուհիդ Սըրուհի։
Մոռայ իմացնելու քեզ թէ Աղաման
նամակ գրեմ է քեզ. բայց Ալեքսանդրիայի
հասցէով. առիւր արդեօք գայն։

(Շարայարելի)

Հ. Ե. ՏԱՅՅԵՒ

... ❧ ...

Պ Ա Տ Մ Ա Կ Ա Ն

ՆԻԹԵՐ ՊՈՒԼԻԿՐԱՏԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ
Տ Ա Պ Ա Ն Ա Գ Ի Բ Գ Ֆ Ե Լ Ի Պ Է Ի Ե Ի ՈՒՐԻՇ
ՊՈՒԼԿԱՐԱՀԱՅ ԳԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՐՈՒ

(Շար. տես Բազմ. 1929 էջ 80)

Թիւ 16. — «Շիրիմս է Գերապատիւ Մանուկ
ամիրայի որդի Գրիգոր աղայի դստեր Մարիամ
պարկեշտունւոյն ի վաղահաս լինել մահուան
մարմնով եղաւ ի յայտ տապան յայսմէն ապա
յետին փողով յառնիմ արագ ի դատաստան.
յամի տեսուն 1887 օգոստոս 6ին ։ (Յապանա-
քարս ծախուած է քարակոփի)։

Թիւ 17. — Մեծ և շքեղ ֆամբարան մ'է
եկեղեցւոյն չրափակիմ մէջ.

«Եկայք ծանօթք լաւ դիտեցէք այս խցճախ
[զամբարանին,

Անտարակոյս մի աստիճան գտնուելու եմք ի
[կարգին,

Հոլակաւոր վաճառական էի ի մէջ Յունաստանին,
Քսան ամ ի զուր շրջեցայ ոչ կարաց ապագէն

[Թշնամին,
Յուդարկաւոր ի սպասուորս ու ինձ հասցոյց

[մինչեւ այս վիճակին,
Յանցնեալ զաջս կացեալ առնեմ . . . ձեռաց

[ձիւարին,
Քառասուն երկու օր աշխատեցամք բայց ոչ

[օգտեցի իմ ոչ մի խնամք.
Իմ սիրելի եղբայրներս ընտանեօք ի մեծ սուգ

[ըրին,
Մէր իմ մօրս չիմացցին. թէ զինչ եղեւ իրենց

[որդին,
Ոչ երբ տանջանքս այս ըսին, Պօլիս սընել եմ

[բարւիք,
Գուն մահուամբ օղակ . . . ինձ ասցեն վերջի

[վայրկեանին,
Սորայ Զրաղայ Յովսէփ . . . կայ այժմ աստ

[տապանին,
Հասաւ մինչեւ քառասուն եօթն ամեք աստի

[կենաց յայսմ աշխարհի,
Այժմ Զեզ մաղթեմ ով բարեկամը ներեցէք

[ինձ դատաստանի,
Եւ դիտեցէք մահարանիս աղօթելով յամի

[Փրկչին,
Հազար ութն հարիւր յիսունըվեցի սեպտեմբերի

[հրեք Թուին]։

Ասոր կը յաջորդէ տանկարարբառ ոտանաւոր

մը նոյնանման։ Գրութիւնը բաւական դժուար.

ընթերցելի ըլլալով հաւանական է որ տխարեեր ըլլան արտագրութեանս մէջ:

Թիւ 18. — «Հանգիստ 88րդ Գէորգ Ե. Վ. Բ. Գ. Ռուստուզեան ծնեալ ի փ. Պոլիս 1829 փետր. 14 Զեռնադրեալ քահանա 1864 ժարտ: Վարդապետ 1875 սեպ. 25: Վախճանեալ 1893 սեպ. 10: ... 8իշատակ Գ. Թելալեան»:

Թիւ 19. — «Պարգիս աւագ քահանայ Սահակեան» (Մնացեալը ջնշուած. եկեղեցւոյն շրջափակին մէջ):

Թիւ 20. — «Այս է տապան հանգստեան Խաչատուրի կողակէց Զիւմրիթիին որ փոխեցաւ Ռ. Ը. (1759) մարտ 12-ին»:

«Կրկին ամփոփեցաւ ... բաշալը Խաչատուրը որ փոխեցաւ ի կեանս Թվին ՌՄԾԶ (1807) ին» (յշարուած քարերէն):

Թիւ 21. — «Այս է տապան հանգստեան Զուղանցի Պողոսի կողակէց Մարգարէին որ փոխեցաւ ի կեանս ի Թուին ՌՄԴԻն (1785) Յունվարի 1-ին: Կրկին աստ եղաւ Թարաֆ Օհանէսեան Մկրտիչ Թվին ՌՄԿԲ (1813)»:

Այս եւ յաջորդ Թիւ 22ը գործածուած են վերի դրան իբր անաղուիկ աստիճան:

Թիւ 22 Աստ հանգեաւ պարոն Անտոն, Սուրբ հոգւոյն հոգար պաշտօն, Որդի էր մահտէսի...
Եկեղեցւոյ վին Վերոյն
Յիսուս զստ արժանի
Սուրբ արքայութեան...
1848 Օգոս. 15:

Թիւ 23. — «Այս է տապան հանգստեան հանգուցեալ Ռուստ Գրիգորի որդի գերծակ Մկրտչին որ փոխեցաւ ի տեան ՌՄԿԳին (1815) ապրիլի 1-ին»:

Թիւ 24. — «Այս է տապան հանգստեան Պոլսէցի անան կատարիքան Տիրուհիին որ փոխեցաւ ՌՄԶ (1831)»:

Թիւ 25. — «Այս է տապան հանգստեան Սեփաստացի Սողոմոնի որդի գերծակ վարպետ կարապետին որ հանգեաւ ի տէր յամբ տեան 1845 սեպտեմբերի 23»:

Թիւ 26 ՌՄԶ 1885 Դեկ.

Կարապետ... անծամբ քերական,
Երկինցի փոխեա առ անմահ արքայ,
...
Ամ... Թագաւոր սին չէր երկնաւոր,
Միոյ կամաց զամկենոյ իբր հօր,
...
Մանկիկն այս որ էր քեզ գիմար,

Աւագ իրենց քանզի աստ երեք ամօր,
Սուրբ աղաչանք ձայն արազանի,
Երկամայ տիօք ... այս շիրմի,
Մինչ փայլէր մատաղ մանուկ Գաղթիկ,
Մատաղ հասակի աստ հանգչի հեզիկ:

Թիւ 27. — «Այս է տապան հանգստեան Խոյմիացի մահտեօի Գարութիին կողակէց Աննանի որ փոխեցաւ Թուին ՌՄԺԶին (1767)» (Այս եւ Թիւ 28ը պատին մէջ հիւստեած էին, այսինքն եկեղեցւոյն արտաքին պարսպին մէջ):

Թիւ 28. — «Այս է տեղի հանգստեան Կառապետ աղայի որդւոց Մորիամա ՌՄԿԵ (1816) Ամազու ՌՄՀԱ (1823) Թաթեմար ՌՄՀԳ (1824) փոխեցան առ աստուած»:

Թիւ 29. — «Տապան հանգստեան Ոսկերիչ Ստեփանի որդւոյ ... Գոր հանգեաւ ի տէր ... խորան յամի 186...»:

Թիւ 30 Ըստ հրամանի տեառն արարչի,
Էջ ի հընծան այս տապանի,
Գազազ պարոն Պողոսի,
Կողակէց սորին Նարին տիկնի,
Որ տու Աստուած փոխեցաւ կենցաղոյս,
Եամի տեան 1836 զգոս.:

Թիւ 31. — «Այս է տապան հանգստեան ... Հայրապետին որ փոխեցաւ ի կեանս Թուին ՌՄԴԻն (1803)»:

«Կրկին աստ եղաւ Անդրանիկ որդի Թագւոր աղայն որ փոխեցաւ ի ՌՄՀԱ (1823) փետրվար 1-ին»:

Թիւ 32. — «Այս է տապան հանգստեան մահտեօի տիրացու Պետրոսի, Պողոսին եւ Մարիամին ՌՄԴԳին (1804)» (Պատին մէջ հիւստեած եւ երեք չորս կտորներու մանրուած):

Թիւ 33. — «Այս է տապան հանգստեան պարոն Հայրապետի կողակէց Աննա Խաթունի որ փոխեցաւ ի կեանս Թվին ՌՄԴ»:

«Կրկին աստ եղաւ պարոն Հայրապետեան Սահակ աղայի զուտար Մարգար Խաթունն որ փոխեցաւ ՌՄՀԳ (1824)»:

Թիւ 34. — «Այս է տապան հանգստեան փառքաքճի Քրիշիկ Հայրապետի որդի հանգուցեալ Մաթեօի կարապետին որ հանգեաւ Թուին Հայոց ՌՄԱ (1782) յուլիսի 6-ին»:

Թիւ 35 Ըստ հրամանի արարչին,
Էջ ի հընծան սոյն տապանի,
Որ է պարկեշտ եւ զովելի,
Սա է որդի Խաչեր ծառայի,
Գերծակ հաճի հանձոյ է զովելի,
Որ փոխեցաւ ի չափ հասակի,
Թվին ՌՄԻԹ յունվարին Ա. Է:

«Կրկին եղաւ Մանուէլ Նահատակս որդոյ սպանեալ ի յանորէնէ թվին ՌՄԵԶին (1807) եւ ապրիլի Ը-ին կատարեցաւ»։ (Կախուած քաւրերէն)։

Թիւ 36. — «Ալս է տապան հանգստեան Հայրապետին Պաւլիթի կողակից Սիմային որ փոխեցաւ ի կեանս թուին ՌՄԺԹին (1770) նոյեմբերին»։

Թիւ 37. — «Ալս է տապան հանգստեան Աստուածատուրի որդի Ակոբին որ փոխեցաւ թուին ՌՄԻին (1771)»։ (Վերի գրան իբր սանդուխտ աստեան գործածուած)։

Թիւ 38. — «Ալս է տապան հանգստեան ուստա Աւետիսի կողակից Մարիամ խաթունի որ փոխեցաւ թուին ՌՄԻԳին (1784), կրկին ամբողջաւ մահտեսի Գրիգորին ՌՄԵԳ ին (1804)»։ (Իբր սալայատակ գործածուած զարդոցին չուրջ)։

Թիւ 39 Հանգիստ Տիրուհի ազնուհի Տիկնոջ կողակից մեծապատիւ Գրիգոր աղայի Մեսրոպաւի»։

Թողեր զփառս երկրաւոր,
Անուր ըզպըսակ երկաւոր,
Բարեաց գործոց փոխարէն,
Տիեզերաց արարչէն,
Հանգեաւ ի նա ուրախ լէր,
Ով տիրուհի բարէսէր,
Յայի 1878 սեպտ. 19

(Հայոց նոր գերեզմանոցին մէջ)։

Թիւ 40. — «...կրկին աստ թաղեցաւ Աւետիքի դուստր Սիմա խաթունին որ փոխեցաւ թուին ՌՄԻԻ (1775) յունվար...անփոփեցաւ... ՌՄԻԱին (1792)»։

Թիւ 41. — «....կոչեալ մահտեսի Աւետիքի կողակից Լիա.....թուին հայոց ՌՄԿԶ (1817) Գեկտեմբերի Բ.»։

Թիւ 42 «Գրիգոր աղային անուս Ստեփան, Մահտեսի Մանուկ աղայի է հանգւարան, Սլացեալ յերկրէ յանմահի խորան, Ի թուին ՌՄԶԳ (1834) ի փետրուար»։

Թիւ 43. — «Ալս է տապան հանգստեան երկրէն Համատան սա բուն վաճարական հանգուցեալ մահտեսի Ղայեամեան հանգուցեալ տէր Առաքիլ քահանային որ փոխեցաւ առ Քրիստոս թվին ՌՄԵԶին (1807) մայիս Ժ.ին»։

Թիւ 44. — «Ալս է տապան հանգստեան Շոռուիթեցի դուստր Յուսուֆինա որ փոխեցաւ ի կեանս Ռ...»։

«Կրկին եղաւ աստ մահտեսի Ստեփանի կողակից մահտեսի Մարիամին որ փոխեցաւ ՌՄԶԲ (1823) յուն 28»։

Թիւ 45. — «Վարդան ՌՄԿԲին (1818) մայիսի Իե.ին»։ (Ունի նաեւ երկայն և անմեկնելի գրութիւն մը)։

Թիւ 46. — «Ալս է տապան հանգստեան մահտեսի Ստեփանի ամիրային դուստր...խաթունին որ փոխեցաւ թվին ՌՄ...ապրիլի 6ին»։

Թիւ 47. — «Ալս է տապան հանգստեան Ղազարի կողակից մահտեսի Կիւրիկ խաթունի որ փոխեցաւ ի թվին հայոց ՌՄԶ (1831) սեպտ. 25»։

Թիւ 48 «Ալս է շիրիմ տեղ հանգստի,
Մարմնոյ մարդոյ աստ գրաւի,
Մնայ յայսմ պահարանի,
Մնիշ ի յաւուր զատաստանի,
Պաքրիչեան փողն հնչի,
Նորոգեցի որպէս արծաւի,
Սա որդի էր պարոն Աւետիքի,
Պասմանի մահտեսի Ստեփանի,
Որ փոխեցաւ ի չափ հասակի,
Ոյք հանդիպիւք տուք զողորմի»։

Թուին Հայոց ՌՄԵԲ (1803) մարտի Ա.ին»։

Թիւ 49 «Շիրիմս զըպիւր հայրապետի,
Լեալ հեզ որդի Աւետիքի,
Շըշեալ վաճառս ճանապարհի,
Կարօտ և զգացն յանկարծ փոխի,
Գողով պարկեշտ ու զովելի,
Ժողէ պաղատածայն հայր մեր մի»։
«Թուին ՌՄԺԲ 1769 սեպ. Ի.ին»։

(Ալս և թիւ 48ը և թիւ 50ը գոյալ գրուած կտոր մը թուլթի վրայ, Ս. Գեորգ եկեղեցւոյ թուղթերուն մէջ ուր կը յիշուէր թէ այս քարերը աղբիւրի կոնքի գործածուած են)։

Թիւ 50 «Որ վասն անշափ սիրով քոյն,
Բանդ կամէ առնր մարմին,
Բեւեռից ... կենաց փայտին,
Շիրիմս այս հարկ հողային,
Մեծաւ պատուով մարմին,
Աղայաճոք Սրբոյ խաչին,
Մաղթեալ ով սուրբ աստուածածին,
Թողուլ զմիզս անձանց նորին,
Տէր Արարամ քահանային,
Եկեղեցւոյ հոգին զրախտին,
Ձի հոգով Զ մի այս սուրբ խաչին,
Ախտա եղև լուսահոգին,
Ոյք ընթեռնուք յօժարագին,
Լիով սրտիւ տաք զողորմին»։

Թիւ 51. — «Ալս է տապան հանգստեան մահտեսի Յարութիւնի որդի Խաչատուրին առ Աստուած փոխեցաւ թվին ՌՄԻԵ (1796) նոյեմբերի Ա.ին»։ (Վարի գրան ալ կողմը)։

Թիւ 52. — «Ալս է տապան հանգստեան մահ-

տեօէ Յակոբի դուստր Սառային որ փոխեցաւ ի ՌՄԿԲ (1813) փետրուար 13»:

Թիւ 53. — «Այս է տապան հանգստեան յաւրեւեցի Դաւիդի կողակից Սիմային որ փոխեցաւ ի կեանս թվին ՌՄԶԲ (1840) նոյնմբ.»

Ա Յ Տ Օ Ս

Թիւ 1. — «Այս է տապան հանգստեան կարբեցի Միրզախանի որդի Մկրտչին որ փոխեցաւ ի կեանս ՌձՀԹ (1730)»:

Թիւ 2. — «Այս է տապան հանգստեան կարբեցի Աւեսանոսի որդի Աղապալի որ փոխեցաւ ի կեանս ՌձՂԹ (1750)»:

Թիւ 3. — «Այս է տապան հանգստեան Մեւլիքապետի Գալուստի որդի կարապետի որ փոխեցաւ ի կեանս» (անթուական):

Թիւ 4. — «Այս է տապան հանգստեան կարբեցի Աղաբարի որդի Գրիգորին որ փոխեցաւ ՌձՂԲԻ (1744)»:

Թիւ 5. — «Այս է տապան հանգստեան կարբեցի Մաթիւս Զարի որդի Ղազարին ՌձՄԳ (1704)»:

Թիւ 6. — «Այս է տապան հանգստեան Զարգաբարին..... ՌձՄԻ (1701)»:

Թիւ 7. — «Այս է տապան հանգստեան ցովհանէս որդի..... ՌձՄԳ (1704)»:

Պ Ո Ւ Դ Կ Ա Ջ

Եկեղեցւոյն դրան առջև գտնուող մարմարին ծարերէն՝ այժմ գրեթէ մաշած.

Թիւ 1 «Այս է տապան հանգստի,
ի նահանգէն երիվանցի,
Եւ ի գիւղէն էր Քարծեցի,
Վաճառական էր գովէի,
Որդի էր սա Վարդանէսի,
Գրիգոր անուն էր գովէի:
Որ փոխեցաւ ի կեանս աստի
ՌՄԳ Թուականի և մայիսի (1784)»:

Թիւ 2. — «Այս է տապան հանգստեան Երզուրումցի էր գիւղէն Ներսիվանցի ապահ Յաւորի ուղի խանթարճի պարոն Պողոսի որ փոխեցաւ առ Աստուած արդ աղաչած զանգ ասացէք Աստուած ողորմի սէնէ ՌՄԿԲ (1813) ապրիլի ԺԼ.»:

Թիւ 3. — «Աստ նընչէ հանի Մարտիկի փեսայ տէր Գէորգեան որուն որդին վաճառական Մովսէս աղան, աստ վայելչագեղ, բարեյոյս տըն, կոյ Մովսէս խղճալի տոհմին Դուր յարգոյ, գանձարան շնորհաց, բուրվառ Աստուծոյ մինչ քսան և ութ հասակաւ գեղոյն հարաւ խորշակու ժամանախոյն ցաւոյ, Աստուած բարերար ապաւնէն

իմ, դու մոյծ սա ի յերկին ցնծալի տեսեամբ քոյ. յամի տեսուն 1814 յունիս 6»:

Թիւ 4. — Անժեկնելի տապանագիր մը «ՌՄԿԲ (1784) մարտ ամսի Բ.» Թուականով:

Ս Օ Ֆ Ի Ա

Թիւ 1. — «Այս է տապան շոթթեցի ծաւուրի...էսին որ փոխեցաւ քրիստոսի...»:

«Այս է տապան շոթթեցի Ալէտիկի որդի մահտեսի Պետրոսին որ փոխեցաւ առ Աստուած թվին ՌձԼ (1681) նուեմբերին»:

Թիւ 2. — «Այս է տապան Շոթթեցի Հայրապետի որդի մահտեսի ցովհանէսի որ փոխեցաւ առ Քրիստոս ՌձՄԼ (1709) յնար Է.ին»:

Թիւ 3. — «Այս է տապան Շոթթեցի Սուքիասի որդի Բալի որ փոխեցաւ առ Քրիստոս թվին ՌձՀին (1721) մայիսի ԺԻ.»:

Թիւ 4. — «Այս է տապան հանգստեան Շուտթեցի Խալիւրումնցի, Աւետիսի որդի Ալէքսանի որ փոխեցաւ թվին ՌՄԵ (1756) դեկտեմբեր Ա.ին»:

Թիւ 5 «Նայեցարուք ծնունդդ երկրի,
ի սա տապանըս որ տեսանի,
Եղեալ կայ աստ ի պահեստի,
Մարմին առնն բարեպաշտի,
Սա էր յերկրէն Նաթիվաւանցի,
Եւ ի գեղջէն Շուտթեցի,
Տօլօնց Աւետիքի որդի,
Մատուրին որ փոխեցաւ առ

.....թվին ՌձՀԹ (1730) սեպտեմբեր ԺԲ.»:

Թիւ 6. — «..... Մալաթեացի Թերզի պաշի պարոն Կոնստոսի կողակից Մարիամ խաթունի որ փոխեցաւ ի կեանս թվին ՌՄԿ (1811ին) ապրիլի Թ.ին»:

Թիւ 7. — «Այս է տապան հանգստեան Բազարեղցի պարոնկողակից հանգուցեալ Սիմային որ փոխեցաւ ի կեանս ՌՄԿԲԻ (1813) փետրվարին Ժ.»:

Թիւ 8. — «Այս է տապան հանգստեան հանգուցեալ Կանանիոսի որդի հանգուցեալ Սյանեսի որ փոխեցաւ աստեան ի կեանս թվին Հայոց ՌՄԿԲԻ (1814) և յուլիսի ԺԵ.ին»:

Թիւ 9. — Աղբիւրի ծարին տակ անժեկնելի, «ՌՄԿԵ (1816) դեկտեմբեր ԻԵ.ին» Թուականով:

Թիւ 10. — «Այս է տապան հանգստեան Գուհանէսի որդի հանգուցեալ Զաքարիան որ փոխեցաւ աստեան ի կեանս թվին ՌՄԼԸ մայիսի ԺԲ.» (1819)»:

Թիւ 11. — «Այս է տապան հանգստեան Տիարպէթիբցի Աստուածատուրի որդի Կեզարդի պարոն Օհանիսի որ փոխեցաւ ի կեանս թվին ՌՄՀԸ (1829) յունվարի Ժ.ին»:

ՎԱՌՆԱ

Վառնայի թանգարանին մէջ տնտեսագրար մը
բերումը Բրազիլացիայէն:

Թիւ 1. — Ելս իւր որդի Պողոսն գրեցի. այս
է տապան հանգստեան Վափանցի որ հոյ՜ի գիւղն
սա Գաբագցի Յովհաննեսի որդի Ղուկասին որ
փոխեցաւ ի թուականս ՌձՄԷ (1708):»:

Թիւ 2. — Վառնայի Հայոց եկեղեցւոյի աւագ
թորանին ետեւը:

«Այս է տապան հանգստեան Զահրազեցի մահւ,
տեւի Ղնոնց որդի խղճուգ Բեւորոսին որ հան-
գաւ ի տէր ՌձՂԷ (1748) մարտի 10ին»:

Ասկէ զատ կան աւագ սեպանին շուրջ ՌՄԺԲ
(1763) ՌՄԼԲ (1783) ՌՄԽԷ (1798) թուակեր
կարգ մը տապաններ: Հաւ հետեւեալը

Թիւ 3. — «Աստ հանգչի. Անծիւք եւ ոսկեբաց,
Տէր Մկրտիչ Տիրանեանի՝ բարէշնորհ ժարգա-
պետի այցելու հովուի Պաւլարիոյ, ծնեալ ի Կ.
Պոլիս 1869 հրկզ. Վառնա 1896»:

Այս անգամ այսքան. սոյն տարի նշատակ ու-
նիմ Մերձաւոր Արեւելք եւ Պուլկարիա՝ այցելել.
այդ առթիւ կատարելապէս պիտի ամբողջացնեմ
տապանաքարերու ցանկս, որոնք ըստ իս կա-
րևոր աղբիւրներ եւ զաղութի պատմութեանց
համար: Թէև չեմ կարծիր որ մեծ բան մը կա-
րենամ գտնել եւ մտնաւածը գիտեմ որ արտա-
գրածներուս մեծամասնութիւնը ի սպառ կոր-
սուած է կամ փնջած:

Յ. ՔԻՐՏԵԱՆ

ՈՒՂՂԱԳՐԱԿԱՆ

Ա.

ՄԻ՛ ԳՐԷ՞Ք

Յ Ե Տ Ա. Գ. Ա. Յ

ԱՅԼ ԳՐԵՑԷ՞Ք

Հ Ե Տ Ա. Գ. Ա. Յ

Պատճառը շատ պարզ է: Յնարգայ բառ
գոյութիւն չի կրնար ունենալ. սրովհետեւ
յետ եւ գայ իւրար կը հակադնեն. ետ գա-
ցողը՝ առաջ չի կրնար գալ. ետեւէ չի կրնար
գալ. աւելի արամաբանակամ պիտի ըլլար
ըսել՝ յետագնայ, կամ յետալայ: «Յետս
յետս չողան, եւ զարկան զգնանի»:. Ետ

ետ գացին, ու գետին փլան: — «Յետոյ
նորա կայր», անոր ետեւը կեցած էր: —
«Յետ վեց աւուր»:. վեց օր կտր. — Բե-
տածին, վերջէն ծնած. յետամնաց, յետորդ,
եւն. եւն. ամէնքն ալ կը նշանակեն հա-
կառակն այն իմաստին՝ զոր կ'ուզենք տալ
յետագայ գրելով:

Մէր ուզածն էր ետեւեւ եկող, յաջորդ,
որուն յատուկ բառն է Հետագայ:

Հետ՝ ըսել է ոտքի հետք. «Մ՛յր է հետդ
այդ: — Տեսանեմ հետ արանց, կանանց
եւ մանկտոյ: — Հետք անդնդոց», եւն. եւն:

Իրր նախադրութիւն՝ միասին, մեկտեղ.
իմ հետ, ինծի հետ, թէ՛ սեռական կ'առնէ՝
թէ՛ արական. գրարարի մէջ՝ աշխարհարարի
իմաստով՝ բայց գործիական. բիկտարն հետս,
թիկունքով մէկտեղ. նաեւ տեսական կամ
տրական. հետ քանքարին, հետ հրշտակին,
հետ դիւաց, հետ եղբարց. նաեւ անորոշ
հայցական. հետ իրեար:

Ո՛հով՝ ի հետ երթող, միասին երթալ.
«Չլա՛նդ երթիցես ի հետ, որ ոչ երթաս
զհետ»:. (Ոսկ. Եբր. իւ): Ի՛նչպէս միասին
պիտի երթաս՝ երբ ետեւէն չես երթար:

Եւ ահա սաստկացուցիչ զան կը հասնի
եւ կ'ըլլայ զհետ, ինչպէս կայ նաեւ զկեի,
որ ճիշդ նոյն իմաստն ունի, եւ ելած է
կիւք բառէն, որ կը նշանակէ «ներբան
ոտին, որ թողու զհետս ի կիւիւնն»:. «Կեւ-
րցին կիւք ոտից նորա»:. «Բազուս յամ-
պարշտաց՝ որք ի լիութեան են, ոչ ուտին
կիւք ոտից նորա»:. (չեն մաշիր ներբան-
ները, ոտքով չեն քալիր, կառք կը նստին):
Կիւքէն ելած է կիւ, ինչպէս միտքէն՝ միտ,
յոգնակիի քէն կ'ի՛շխայ. ի մտի ունել,
այսպէս կիւ, կեի, զկեի՝ որուն զան կրնայ
տեղափոխուիլ. «Գիմ կեի, կուտ գիմմանց
կեի», ինչպէս նաեւ հետինը: «Ջորոյ հետ. —
Ջորոյն հետ», եւն:

Դառնալով զհետին. «Աղաղակէ զհետ
մեր», մեր ետեւէն. — «Երթային զհետ նո-
րա»:. անոր ետեւէն: Եւ ուրիշ շատ ոճեր.
Ջհետ բերել, զհետ երթալ, գալ, գնալ,
լիւնել, զհետ պնդիլ, եւն. եւն. ամէնքն ալ
ետեւեւ երթալու, զայդ իմաստով: Դարձեալ
հետամտու ըլլալով հետապնդիլ, հետեւիլ, հե-

1. Յ. Մ. Վ. Տիրանեան Լէճիկանէն Նուբարկ էր է
Պուլկարացայ: